

ภาษาศาสตร์ประยุกต์
เพื่อการเรียนการสอน
ภาษาต่างประเทศ

กนกวรรณ เลานบุรณะกิจ คະຕະกิริ

ภาษาศาสตร์ประยุกต์
เพื่อการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ

กนกวรรณ เลหาบุรณะกิจ คະตะกิริ

กนกวรรณ เลหาบุรณะกิจ คตะกิริ

ภาษาศาสตร์ประยุกต์เพื่อการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ
กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

346 หน้า

ISBN (ebook) 978-616-407-731-7

จัดพิมพ์โดย โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รองคณบดี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. หนึ่งทัย แรงผลสัมฤทธิ์
โทร. (02) 218-4888

พิมพ์ครั้งที่ 1 จำนวน 200 เล่ม มีนาคม พ.ศ. 2565

พิมพ์ในรูปแบบ ebook โดยโครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
(โดยใช้ฉบับพิมพ์ครั้งแรก)

สารบัญ

คำนำ	xii
คำชี้แจง	xiii
บทที่ 1 ภาษาศาสตร์ประยุกต์และการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ.....	1
1.1 ภาษาศาสตร์ประยุกต์	1
1.2 ภาษาศาสตร์เปรียบเทียบ	5
1.2.1 ภาษาศาสตร์เปรียบต่างกับศาสตร์ใกล้เคียง.....	5
1.2.2 กำเนิดและจุดมุ่งหมายของภาษาศาสตร์เปรียบเทียบ.....	6
1.2.3 การวิเคราะห์ข้อผิดพลาด: ฐานของศาสตร์การรับภาษาที่สอง	7
1.2.4 ประเด็นท้าทายของภาษาศาสตร์เปรียบเทียบ.....	7
1.3 การรับภาษาที่สองและการรับภาษาต่างประเทศ.....	9
1.3.1 ภาษาที่สอง การรับ การเรียนรู้ ภาษาต่างประเทศ	10
1.3.2 สถานการณ์การวิจัยของศาสตร์การรับภาษาที่สองในประเทศไทย.....	11
1.4 การประเมินความสามารถทางภาษาของผู้เรียน	13
1.4.1 ความสามารถทางภาษา.....	13
1.4.1.1 แนวคิดเรื่องความสามารถทางภาษา.....	14
1.4.1.2 การเชื่อมโยงความสามารถทางภาษากับการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ	16
1.4.2 การวัดความสามารถทางภาษา.....	18
1.4.2.1 แบบทดสอบแยกหน่วย.....	19
1.4.2.2 การประเมินเชิงปฏิบัติ การทดสอบเชิงบูรณาการ.....	19
1.4.2.3 การทดสอบสมรรถภาพ.....	20
1.4.2.4 การประเมินทางเลือก	20
1.4.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับการวัดความสามารถทางภาษา.....	21
1.4.3.1 การเปลี่ยนแปลงของการสอบวัดระดับภาษาญี่ปุ่น (JLPT)	22
1.4.3.2 ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม (CTT) และทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ (IRT)	23
1.5 สรุป: ภาษาศาสตร์ประยุกต์และการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ	29
บทที่ 2 การรับภาษาและการสอนภาษาต่างประเทศ: สอนอย่างไร	32

2.1 การรับภาษาที่หนึ่ง การรับภาษาของเด็กมีพัฒนาการอย่างไร	32
2.2 การรับภาษาที่หนึ่งต่างกับการรับภาษาที่สองอย่างไร.....	34
2.3 สอนภาษาที่สองแบบใดจึงได้ผล: 1. ฟังและอ่านภาษานั้นให้มาก.....	39
2.4 สอนภาษาที่สองแบบใดจึงได้ผล: 2. พูดคุยกับเจ้าของภาษา.....	42
2.5 สอนภาษาที่สองแบบใดจึงได้ผล: 3. ใช้ภาษานั้นให้มาก.....	45
2.6 สอนภาษาที่สองแบบใดจึงได้ผล: 4. ให้ผู้เรียนสังเกตและใส่ใจ.....	48
2.7 สอนภาษาที่สองแบบใดจึงได้ผล: 5. คำนึงถึงจิตวิทยาของผู้เรียน	53
2.8 สอนภาษาที่สองแบบใดจึงได้ผล: 6. คำนึงถึงกลไกการรับภาษาและการประมวลผล ของผู้เรียน	55
2.9 สอนภาษาที่สองแบบใดจึงได้ผล: 7. ให้สังคมและสภาพแวดล้อมเป็นผู้สนับสนุน การเรียนรู้.....	62
2.10 สอนภาษาที่สองแบบใดจึงได้ผล: 8. ให้ความสำคัญทั้งเนื้อหาและภาษาไปพร้อมกัน	65
2.11 สรุป: บทบาทของผู้สอนกับแนวคิดเรื่องการเรียนการสอน	72
คอลัมน์ที่ 1 แนะนำแนวคิดของ Krashen	76
บทที่ 3 การรับภาษาและการเรียนภาษาต่างประเทศ: เรียนรู้อย่างไร.....	78
3.1 ภาษาของผู้เรียน: ภาษาระหว่างกลาง.....	78
3.2 ข้อผิดพลาดของผู้เรียน.....	83
3.2.1 ข้อผิดพลาดที่ปรากฏออกมา.....	83
3.2.2 ข้อผิดพลาดที่ไม่ปรากฏออกมา.....	86
3.3 การใช้ถูกของผู้เรียน.....	89
3.4 ภาษาแม่ของผู้เรียน: ผู้ร้ายหรือพระเอก.....	93
3.5 ปัจจัยอื่นที่สัมพันธ์กับภาษาแม่: ความใกล้ชิดระหว่างภาษา ระดับของการถ่ายโอน	97
3.6 กฎที่ผู้เรียนสร้างขึ้นเอง: จำเป็นก่อน มองใกล้ ๆ.....	105
3.7 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้เรียน: เพศ อายุ ความถนัดทางภาษา ลีลาการเรียนรู้.....	108
3.8 สรุป: ผู้เรียนเรียนรู้ภาษาต่างประเทศอย่างไร.....	114
บทที่ 4 แนวทางการวิจัยการรับภาษาที่สองและการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ: วิจัยอย่างไร.....	116
4.1 ประเภทและรูปแบบงานวิจัย.....	116
4.2 การออกแบบงานวิจัย: การกำหนดหัวข้อวิจัย การนำเสนอความเป็นมาของปัญหา	

การกำหนดวัตถุประสงค์งานวิจัย คำถามวิจัย การตั้งสมมุติฐาน.....	123
4.2.1 การกำหนดหัวข้อวิจัยและความเป็นมาของปัญหา	123
4.2.2 การกำหนดวัตถุประสงค์งานวิจัย คำถามวิจัย และการตั้งสมมุติฐาน	124
4.3 การทบทวนวรรณกรรม.....	127
4.4 เครื่องมือวิจัยและวิธีการเก็บข้อมูลวิจัย.....	132
4.4.1 เครื่องมือวิจัยสำหรับงานวิจัยเชิงปริมาณ.....	132
4.4.2 เครื่องมือวิจัยสำหรับงานวิจัยเชิงคุณภาพ.....	137
4.4.3 ประเภทและลักษณะข้อมูลใน SLA และการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ....	145
4.5 ลักษณะของงานวิจัยที่ดี.....	148
4.6 สรุป: วิจัยการรับภาษาที่สองและการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศอย่างไร	155
คอลัมน์ที่ 2 แนะนำคลังข้อมูลภาษาพูดสำหรับงานวิจัยการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น.....	158
คอลัมน์ที่ 3 แนะนำคลังข้อมูลภาษาเขียนสำหรับงานวิจัยการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น.....	163
บทที่ 5 สภาพการณ์และแนวโน้มงานวิจัยด้านภาษาญี่ปุ่น การรับภาษาที่สอง	
การเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ: แนวโน้มงานวิจัยบอกอะไร	168
5.1 งานวิจัยที่ศึกษาสภาพการณ์และแนวโน้มงานวิจัยในประเทศไทย	168
5.2 งานวิจัยที่ศึกษาสภาพการณ์และแนวโน้มงานวิจัยในประเทศญี่ปุ่น	171
5.3 สภาพการณ์และแนวโน้มงานวิจัยในประเทศไทย.....	176
5.3.1 ขอบเขตและวิธีการสืบค้นงานวิจัย.....	177
5.3.2 ผลการสำรวจงานวิจัยในประเทศไทย.....	178
5.4 แนวโน้มงานวิจัยด้านภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทย: งานวิจัยเกี่ยวกับภาษา.....	185
5.5 แนวโน้มงานวิจัยด้านภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทย: งานวิจัยเกี่ยวกับผู้เรียน	188
5.6 แนวโน้มงานวิจัยด้านภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทย: งานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาและสังคม..	190
5.7 สรุป: สภาพการณ์และแนวโน้มการวิจัยในประเทศไทยบอกอะไร	193
คอลัมน์ที่ 4 แนะนำการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ M-GTA (modified grounded theory approach):	
ทฤษฎีตะวันตกที่ผู้วิจัยชาวญี่ปุ่นนำมาปรับปรุงใหม่	196
บทที่ 6 การประเมินความสามารถทางภาษาในชั้นเรียน: ประเมินอย่างไร	200
6.1 คำศัพท์ที่เกี่ยวกับการประเมิน: การวัด การทดสอบ การประเมินและการประเมินผล.....	200

6.2 การแบ่งประเภทของการประเมินและแบบทดสอบ	202
6.3 ลักษณะของการประเมินที่ดี	205
6.4 เครื่องมือที่ช่วยตรวจสอบความเที่ยงตรงและความเชื่อถือได้	211
6.4.1 เครื่องมือที่ช่วยตรวจสอบความเที่ยงตรง	211
6.4.2 เครื่องมือที่ช่วยตรวจสอบความเชื่อถือได้	213
6.5 แนวคิดเรื่องการเพิ่มความเที่ยงตรงและความเชื่อถือได้	221
6.5.1 การเพิ่มความเที่ยงตรงและความเชื่อถือได้ก่อนการประเมิน	221
6.5.2 การเพิ่มความเที่ยงตรงและความเชื่อถือได้หลังการประเมิน เพื่อการประเมินครั้งต่อไป	224
6.6 การวิเคราะห์รายข้อสอบ	225
6.6.1 ค่าความยากของรายข้อสอบ	225
6.6.2 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อสอบ	226
6.7 การประเมินทางเลือก	231
6.8 สรุป: ประเมินความสามารถทางภาษาในชั้นเรียนอย่างไร	237
บทที่ 7 การประเมินความสามารถภาษาญี่ปุ่นในฐานะภาษาต่างประเทศ: ประเมินอย่างไร	239
7.1 การทดสอบสมรรถภาพและการทดสอบจัดระดับที่ใช้แบบทดสอบปรนัย	241
7.2 การทดสอบสมรรถภาพที่วัดความสามารถการพูด	247
7.2.1 การสัมภาษณ์เพื่อวัดความสามารถการพูด OPI	249
7.2.1.1 ACTFL และการพัฒนาของ OPI	249
7.2.1.2 ระดับความสามารถของ OPI	251
7.2.1.3 โครงสร้างและกระบวนการสัมภาษณ์ OPI	253
7.2.1.4 ลักษณะและจุดเด่นของ OPI	255
7.2.2 การสอบเพื่อวัดความสามารถการพูดอื่น	258
7.2.2.1 OPIc	258
7.2.2.2 JSST	259
7.2.2.3 JF role play test	260
7.2.2.4 JOPT	261
7.3 แนวคิดเรื่องกรอบมาตรฐานและกรอบอ้างอิงสำหรับการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ	263
7.3.1 National standards และ CEFR	265

7.3.2 JFS และ CEFR	270
7.4 กรณีสึกษา: การพัฒนากรอบมาตรฐานและการประเมินความสามารถของผู้เรียน.....	273
7.4.1 กรณีสึกษา: กระบวนการพัฒนากรอบมาตรฐานด้านการพูดและการฟัง	275
7.4.2 กรณีสึกษา: การประเมินความสามารถของผู้เรียนก่อนจบการศึกษา.....	279
7.5 สรุป: ประเมินความสามารถภาษาญี่ปุ่นในฐานะภาษาต่างประเทศ (ประเมินนอกชั้นเรียน) อย่างไร	287
บทที่ 8 บทสรุป.....	290
รายการอ้างอิง.....	294
Index/ดัชนี	308
รายการคำสำคัญ 3 ภาษา	324

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพ 1-1 ความสัมพันธ์ของเนื้อหาหลัก 4 ประเด็นและเนื้อหาในบทที่ 2-7	4
แผนภาพ 1-2 การเรียงลำดับเนื้อหาเพื่ออธิบายพัฒนาการศาสตร์การรับภาษาที่สอง	5
แผนภาพ 1-3 ความน่าจะเป็นในการตอบแบบทดสอบและอายุสมองเด็ก	26
แผนภาพ 2-1 เส้นโค้งการเรียนรู้รูปร่างตัวอักษรรูปในการรับภาษา	36
แผนภาพ 2-2 การพัฒนาแบบแนวเส้นตรง	37
แผนภาพ 2-3 การพัฒนาแบบขั้นบันได	37
แผนภาพ 2-4 ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลรับเข้า (input) และข้อมูลซึมซับ (intake)	50
แผนภาพ 2-5 กลไกการรับภาษาที่สองสรุปโดย 小柳[Koyanagi] (2004)	55
แผนภาพ 2-6 กลไกการรับภาษาที่สองสรุปโดย 竹井[Takei et al.] (2004)	58
แผนภาพ 2-7 การเรียนการสอนภาษาต่างประเทศแบบดั้งเดิม	59
แผนภาพ 2-8 การเรียนการสอนภาษาต่างประเทศแบบการสอนที่เน้นการประมวลผล	60
แผนภาพ 2-9 CLIL ที่เปรียบเสมือนกับสมาร์ตโฟน	67
แผนภาพ 2-10 การจำแนกการเรียนรู้ตามทฤษฎีของ Bloom	69
แผนภาพ 2-11 การเรียนรู้แบบสหมิติ	74
แผนภาพ 3-1 ภาษาระหว่างกลาง	79
แผนภาพ 4-1 กลวิธีการให้ข้อมูลของคนญี่ปุ่นที่มีประสบการณ์สื่อสารกับคนต่างชาติ	151
แผนภาพ 4-2 กลวิธีการให้ข้อมูลของคนญี่ปุ่นที่ไม่มีประสบการณ์สื่อสารกับคนต่างชาติ	152
แผนภาพ 5-1 การกระจายตัวของหัวข้อวิจัยและข้อมูลที่ใช้วิเคราะห์ของบทความที่ตีพิมพ์ ในวารสาร にほんごきょういく 日本語教育 ในช่วงปี ค.ศ. 1999-2018 (277 บทความ)	175
แผนภาพ 5-2 สภาพการณ์งานวิจัยการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในประเทศญี่ปุ่น	175
แผนภาพ 5-3 สภาพการณ์งานวิจัยการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทย	183
แผนภาพ 5-4 การกระจายตัวของหัวข้อวิจัยและข้อมูลที่ใช้วิเคราะห์ของบทความที่เผยแพร่ใน ประเทศไทยในช่วงปี ค.ศ. 1994-2020 (415 บทความ)	184
แผนภาพ ก. โมเดลการสร้าง “ความคิด” “กลุ่มความคิด” “กลุ่มความคิดย่อย”	198
แผนภาพ 6-1 ความสัมพันธ์ของ ひょうか 評価[hyouka]・アセスメント(assessment)・テスト(test)	201
แผนภาพ 6-2 ความสมดุลของลักษณะการประเมินที่ดี	210
แผนภาพ 6-3 ความไม่สมดุลของการประเมิน	210
แผนภาพ 6-4 แผนภาพประกอบคำอธิบายการหาค่าแปรปรวน 1	215

แผนภาพ 6-5 แผนภาพประกอบคำอธิบายการหาค่าแปรปรวน 2	216
แผนภาพ 6-6 แผนภาพประกอบคำอธิบายการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (ความเชื่อถือได้ในกลุ่มผู้ตรวจ).....	218
แผนภาพ 6-7 แผนภาพประกอบคำอธิบายการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (ความเชื่อถือได้ของผู้ตรวจคนเดียวกัน).....	220
แผนภาพ 6-8 แผนภาพประกอบคำอธิบายการหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อสอบ 1.....	228
แผนภาพ 6-9 แผนภาพประกอบคำอธิบายการหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อสอบ 2.....	228
แผนภาพ 6-10 ตัวอย่างตาราง S-P ค่าความยากของรายข้อสอบ ค่าอำนาจจำแนกรายข้อสอบ..	229
แผนภาพ 7-1 ระดับความสามารถระดับใหญ่ 4 ระดับของ OPI.....	252
แผนภาพ 7-2 อัตราความพึงระหว่างผลการประเมิน JFS และผลสอบ JLPT.....	272
แผนภาพ 7-3 ผลการวัดระดับ OPI ของผู้เรียนชั้นปีที่ 1 (คน) (N=45).....	280
แผนภาพ 7-4 ผลการวัดระดับ OPI ของผู้เรียนชั้นปีที่ 4 (คน) (N=31).....	281

สารบัญตาราง

ตาราง 1-1 สรุปความเคลื่อนไหวของภาษาศาสตร์ประยุกต์	31
ตาราง 2-1 ตัวอย่างการสอนที่แสดงวัตถุประสงค์และความสัมพันธ์ระหว่าง 4C และ CLIL	71
ตาราง 3-1 ข้อมูลเปรียบเทียบอัตรา TLU ของผู้เรียนสองกลุ่ม (ข้อมูลสมมติ)	90
ตาราง 3-2 การเรียงข้อมูลโดยใช้สเกลซึบ่งเป็นนัย (กรณีผู้เรียนใช้ภาษาจีนเป็นภาษาแม่)	92
ตาราง 3-3 จำนวนผู้เรียนที่ใช้ 〇[no] เกิน (ใช้ผิด) ต่อจำนวนผู้เรียนในแต่ละระดับ	96
ตาราง 3-4 จำนวนชั่วโมงที่จำเป็นในการเรียนภาษาต่างประเทศจนถึงระดับสูงสำหรับผู้เรียนชาวอเมริกัน	99
ตาราง 3-5 จำนวนชั่วโมงที่ใช้ในการสอนภาษาต่างประเทศสำหรับผู้เรียนชาวอเมริกัน	100
ตาราง 3-6 ความสัมพันธ์ระหว่างภาษาแม่และภาษาเป้าหมายและความยากง่ายในการเรียนรู้: กรณีผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นที่มีภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่	102
ตาราง 3-7 ความสัมพันธ์ระหว่างภาษาแม่และภาษาเป้าหมายและความยากง่ายในการเรียนรู้: กรณีผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาแม่	103
ตาราง 4-1 สรุปเนื้อหาและวิธีวิจัยในแต่ละประเภทของ 西田[Nishida] (1986)	122
ตาราง 4-2 สรุปข้อมูลที่พบในงานวิจัย SLA และการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ	146
ตาราง 5-1 หัวข้อวิจัยและจำนวนบทความในช่วงปี ค.ศ. 1999-2018 (277 บทความ)	172
ตาราง 5-2 การแบ่งประเภทข้อมูลของ 本田[ほか]-[Honda et al.] (2020:10)	173
ตาราง 5-3 สัดส่วนของหัวข้อวิจัยในวารสารมุลินีญี่ปุ่น กรุงเทพฯ / วารสารเจแปนฟาวน์เดชั่น กรุงเทพฯ (239 บทความ)	180
ตาราง 5-4 สัดส่วนของหัวข้อวิจัยในวารสารที่อยู่ในฐานข้อมูล TCI (190 บทความ)	181
ตาราง 5-5 สัดส่วนของหัวข้อวิจัยที่เผยแพร่ในประเทศไทย (429 บทความ)	182
ตาราง 6-1 เครื่องมือ เกณฑ์ที่ใช้ตรวจสอบและเพิ่มความเที่ยงตรงและความเชื่อถือได้	231
ตาราง 6-2 ตารางเปรียบเทียบการประเมินที่ใช้การทดสอบและการประเมินทางเลือก	232
ตาราง 7-1 การทดสอบสมมติฐานของภาษาญี่ปุ่นในฐานะภาษาต่างประเทศ	241
ตาราง 7-2 ผลการสอบ JLPT และผลการประเมินความสามารถการพูดด้วย OPI ของผู้เรียน ภาษาญี่ปุ่นเป็นวิชาเอก จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 141 คน	248
ตาราง 7-3 การทดสอบสมมติฐานที่วัดความสามารถการพูดภาษาญี่ปุ่น	263
ตาราง 7-4 ความแตกต่างระหว่าง NS และ CEFR	269
ตาราง 7-5 ตัวอย่าง can-do statements ทักษะการพูด (สถานการณ์ที่มีการปฏิสัมพันธ์)	278
ตาราง 7-6 การตีความผลคะแนน J-CAT และการเทียบระดับกับ JLPT และ CEFR	283

ตาราง 7-7 คะแนน J-CAT สูงสุดและต่ำสุด เปรียบเทียบก่อนเรียนเอกและหลังเรียนเอก.....	284
ตาราง 7-8 คะแนนเฉลี่ย J-CAT และระดับ เปรียบเทียบก่อนเรียนเอกและหลังเรียนเอก.....	284

คำนำ

ศาสตร์เกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศได้รับความสนใจอย่างต่อเนื่อง โดยคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้จัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศมาตลอด นับตั้งแต่ก่อตั้งคณะในปี พ.ศ. 2460 ในปี พ.ศ. 2563 คณะอักษรศาสตร์เปิดหลักสูตรอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาต่างประเทศ แสดงให้เห็นถึงความนิยมในการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศที่มีมาอย่างต่อเนื่อง

หนังสือ “ภาษาศาสตร์ประยุกต์เพื่อการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ” นี้ จัดทำขึ้นสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องและสนใจศาสตร์การเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ สามารถใช้ประกอบการเรียนวิชา 2223332 ภาษาศาสตร์ภาษาญี่ปุ่นประยุกต์ หลักสูตรอักษรศาสตรบัณฑิต และ/หรือวิชา 2200652 ทฤษฎีการรับภาษาที่สอง หลักสูตรอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาต่างประเทศ

หนังสือนี้สรุปแนวคิดของภาษาศาสตร์ประยุกต์ที่สัมพันธ์กับการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ ประกอบด้วย 4 หัวข้อหลัก ได้แก่ การสอน การเรียน การวิจัย และการประเมิน “ภาษาต่างประเทศ” ในที่นี้ หมายถึง “ภาษาญี่ปุ่น” ตัวอย่างที่นำมาใช้ประกอบเป็นตัวอย่างภาษาญี่ปุ่น ภาษาญี่ปุ่นของผู้เรียน และกรณีศึกษาการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม เนื้อหาส่วนหนึ่งอธิบายเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศในภาพรวม จึงน่าจะเป็นประโยชน์สำหรับการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ด้วย ทั้งนี้ ผู้เขียนได้ทำการอธิบายเกี่ยวกับตัวอย่างภาษาญี่ปุ่น เพื่อให้ผู้ที่ไม่เชี่ยวชาญภาษาญี่ปุ่นสามารถทำความเข้าใจได้ในระดับหนึ่งด้วย

ผู้เขียนขอขอบพระคุณผู้ร่วมงานทุกท่านในสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น และคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ให้โอกาสผู้เขียนลาไปเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการ และสามารถผลิตผลงานชิ้นนี้ออกมาได้เป็นผลสำเร็จ และขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่กรุณาให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์

กนกวรรณ เลหาบุรณะกิจ คະตะกิริ

คำชี้แจง

การเขียนคำศัพท์

คำศัพท์วิชาการภาษาไทย ที่ใช้ในหนังสือเล่มนี้อ้างอิงจาก พจนานุกรมศัพท์ภาษาศาสตร์ (ภาษาศาสตร์ประยุกต์) ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2553 โดยคำที่ไม่ปรากฏในพจนานุกรมเล่มดังกล่าว ผู้เขียนจะอ้างอิงคำศัพท์จากบทความวิชาการที่เกี่ยวข้อง หากไม่พบผู้เขียนจึงจะบัญญัติขึ้น

คำศัพท์วิชาการภาษาอังกฤษ หนังสือนี้จะแสดงคำศัพท์ภาษาไทยตามด้วยคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ภายในวงเล็บท้าย กรณีเป็นคำที่ผู้เขียนคาดว่าผู้อ่านบางส่วนอาจยังไม่คุ้นเคย เช่น คำว่า “ข้อมูลรับเข้า” จะเขียนแสดงเป็น “ข้อมูลรับเข้า (input)” แต่หากคำดังกล่าวปรากฏหลายครั้งภายในย่อหน้าเดียวกันหรือย่อหน้าใกล้เคียงกัน ผู้เขียนอาจจะละคำวิชาการภาษาอังกฤษ ทั้งนี้ ผู้เขียนจะเขียนโดยใช้ตัวอักษรตัวเล็ก ยกเว้น ชื่อเฉพาะ (ชื่อคน สถานที่ หน่วยงาน ชื่อย่อ ฯลฯ) เช่น คำว่า Japanese

คำศัพท์วิชาการภาษาญี่ปุ่น โดยพื้นฐาน ผู้เขียนจะไม่ใช้คำศัพท์วิชาการภาษาญี่ปุ่นในส่วนของตัวบท แต่จะระบุไว้ในรายการคำศัพท์สามภาษาท้ายเล่ม โดยเรียงลำดับตัวอักษรภาษาอังกฤษ และแสดงคำศัพท์ภาษาไทยประกอบสำหรับการอ้างอิง

คำที่เป็นชื่อเฉพาะ เช่น ชื่อคน สถานที่ หน่วยงาน กรณีภาษาต้นฉบับเป็นภาษาอังกฤษจะใช้ภาษาอังกฤษ กรณีภาษาต้นฉบับเป็นภาษาญี่ปุ่น จะใช้ตัวอักษรภาษาญี่ปุ่น โดยแสดงเสียงอ่านด้วยตัวอักษรภาษาอังกฤษประกอบ กรณีที่เป็นหน่วยงาน และหน่วยงานนั้นมีชื่อภาษาอังกฤษจะใช้ภาษาอังกฤษแสดง

คำย่อภายในบท ผู้เขียนจะระบุชื่อเต็มในการปรากฏครั้งแรก และใช้คำว่า “ต่อจากนี้จะเรียกว่า...” เพื่อแสดงคำย่อในการอธิบายต่อไป อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการขึ้นบทใหม่ ผู้เขียนอาจจะแสดงชื่อเต็มของคำศัพท์นั้นอีกครั้ง และใช้คำว่า “ต่อจากนี้จะเรียกว่า...” ซ้ำ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้อ่านที่มิได้อ่านเรียงจากบทแรกไปสามารถเข้าใจความหมายของคำย่อได้

รายการอ้างอิง

หนังสือเล่มนี้อ้างอิงการเขียนรายการอ้างอิงตามแบบ APA (American Psychological Association) 6th edition ยกตัวอย่าง เช่น หลักเกณฑ์การลงรายการผู้แต่ง กรณีที่เป็นผู้แต่งชาวไทย จะใส่ชื่อตามด้วยนามสกุล ไม่ว่างานเขียนจะเป็นภาษาไทยหรือภาษาต่างประเทศ ซึ่งจะแตกต่างจากกรณีที่ผู้แต่งเป็นชาวต่างประเทศ นอกจากนี้จะใช้ปี พ.ศ. แสดงสำหรับงานแต่ง

ภาษาไทย และใช้ปี ค.ศ. แสดงสำหรับงานแต่งภาษาต่างประเทศ เป็นต้น สำหรับภาษาญี่ปุ่น
กรณีที่ไม่มีการกำหนดใน APA จะใช้ตามขนบของการเขียนเอกสารอ้างอิงภาษาญี่ปุ่น

การให้ข้อมูลภาษาญี่ปุ่น

หนังสือเล่มนี้เหมาะสำหรับผู้ที่มีความรู้ภาษาญี่ปุ่นในระดับหนึ่งเนื่องจากการให้
ตัวอย่างภาษาญี่ปุ่นประกอบในการอธิบาย อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนได้พยายามอธิบายเสริมเกี่ยวกับ
ภาษาญี่ปุ่น เพื่อให้ผู้ไม่เชี่ยวชาญภาษาญี่ปุ่นสามารถทำความเข้าใจได้ในระดับหนึ่ง

ผู้เขียนกำกับเสียงอ่านภาษาญี่ปุ่น โดยใช้ตัวอักษรภาษาอังกฤษ (ตัวอักษรโรมัน) บาง
กรณีจะแปลความหมายประกอบหลังตัวอย่าง และบางกรณีจะอธิบายบริบทเพิ่มเติมตามความ
เหมาะสม ในกรณีนั้นเสียงอ่านภาษาอังกฤษ (ตัวอักษรโรมัน) ที่ใช้จะเขียนตามตัวอักษรภาษาญี่ปุ่น
มิได้ยึดตามการออกเสียงจริงเป็นหลัก เช่น คำว่า โตเกียว จะเขียนว่า [tokyow] เป็นต้น การเขียน
เช่นนี้จะยกเว้นในการเขียนชื่อคน เช่น การเขียนชื่อผู้แต่งในรายการอ้างอิงซึ่งจะใช้การเขียนตามชื่อ
ที่ผู้แต่งใช้จริง เช่น ชื่อ 伊東 จะเขียนว่า [ito] มิใช่ [itou] เป็นต้น

คอลัมน์

หนังสือเล่มนี้มีคอลัมน์เกี่ยวกับเกร็ดความรู้ด้านการรับภาษาที่สอง คลังข้อมูลสำหรับ
งานวิจัยการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น และการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ จำนวน 4 เรื่อง ต่อจากบทที่ 2
บทที่ 4 และบทที่ 5 ตามลำดับ

บทที่ 1 ภาษาศาสตร์ประยุกต์และการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ

1.1 ภาษาศาสตร์ประยุกต์

ภาษาศาสตร์ประยุกต์เป็นศาสตร์ที่มีขอบเขตกว้าง คำจำกัดความของคำว่า “ภาษาศาสตร์ประยุกต์” ที่ผู้วิจัยส่วนมากใช้อ้างอิงคือคำจำกัดความของ Brumfit (1997:93) ที่กล่าวว่าภาษาศาสตร์ประยุกต์ (applied linguistics) คือ “ศาสตร์ที่ศึกษาค้นคว้าทั้งในเชิงทฤษฎีและเชิงประจักษ์เกี่ยวกับโจทย์ปัญหาในโลกมนุษย์ที่มีภาษาเป็นประเด็นหลัก (the theoretical and empirical investigation of real world problems in which language is a central issue)”

จากคำนิยามข้างต้น อาจกล่าวได้ว่า ภาษาศาสตร์ประยุกต์เป็นศาสตร์ที่มีลักษณะสองประการประกอบกัน ลักษณะที่ 1 เป็นศาสตร์ที่ตอบโจทย์ของมนุษย์เกี่ยวกับ “ภาษา” เพื่อนำไปสู่การใช้จริง และ 2. เป็นศาสตร์ที่แสดงความเชื่อมโยงระหว่าง “ภาษา” และ “มนุษย์ในสังคม”

เมื่อกล่าวถึงภาษาศาสตร์ประยุกต์ คนส่วนใหญ่มักนึกถึงลักษณะที่ 1. คือ การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้เพื่อตอบโจทย์เกี่ยวกับภาษา และมักเชื่อมโยงไปถึงการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ คำว่า “applied linguistics” ปรากฏใช้ครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ. 1948 ในวารสารชื่อ Language Learning: A Quarterly Journal of Applied Linguistics ที่ Charles C. Fries เป็นบรรณาธิการ และผู้เขียนบทความ โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อที่มีประสิทธิภาพสำหรับการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ (อ้างอิง 石川 [Ishikawa] 2017:2) ทำให้นักวิชาการจัดให้ปี ค.ศ. 1948 เป็นปีกำเนิดของภาษาศาสตร์ประยุกต์ หลังจากนั้นภาษาศาสตร์ประยุกต์พัฒนามาอย่างต่อเนื่อง

ในระยะแรก (ช่วงทศวรรษที่ 1950-1960) แนวคิดภาษาศาสตร์โครงสร้าง (structural linguistics) และแนวคิดพฤติกรรมนิยม (behaviorism) มีอิทธิพลค่อนข้างมากต่อภาษาศาสตร์ประยุกต์ ผู้วิจัยที่ทำงานเกี่ยวกับภาษาศาสตร์ประยุกต์ให้ความสำคัญกับ “ความถูกต้องของภาษา” และมุ่งเน้นการวิเคราะห์เปรียบเทียบ (contrastive analysis) หรือการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างภาษาแม่ (native language) และภาษาเป้าหมาย (target language) ของผู้เรียนภาษาที่สองหรือภาษาต่างประเทศ โดยเชื่อว่าหากเข้าใจว่าภาษาแม่และภาษาเป้าหมายแตกต่างกันอย่างไร จะทำให้ค้นพบสิ่งที่ “ยาก” ของภาษาเป้าหมายและช่วย “ป้องกัน” ไม่ให้ผู้เรียนใช้ภาษาผิดได้ การวิเคราะห์เปรียบเทียบ (contrastive analysis) หรือภาษาศาสตร์เปรียบเทียบ (contrastive linguistics) จึงเป็นศาสตร์ที่เป็นตัวแทนของภาษาศาสตร์ประยุกต์ในยุคแรก

จุดพลิกผันของภาษาศาสตร์ประยุกต์เกิดขึ้นเมื่อนักภาษาศาสตร์ชื่อ Noam Chomsky เสนอแนวคิดไวยากรณ์สากล (universal grammar) ในปี ค.ศ. 1957 โดยเสนอแนวคิดสามมิติยะภาษา (competence) หรือความสามารถทางภาษาว่าเป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด เด็กทุกคนที่อยู่ใน

สภาพแวดล้อมปกติจะสามารถสร้างประโยคได้อย่างถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ในภาษาแม่ได้ ความสามารถทางภาษาที่ติดตัวมาแต่กำเนิดนี้ ส่งผลให้เด็กสามารถรับหรือเรียนรู้ภาษาแรกได้อย่างรวดเร็ว และประสบความสำเร็จในการรับภาษาทุกกรณี แนวคิดนี้ก่อให้เกิดความสนใจเรื่องความสามารถทางภาษา รวมทั้งกลไก (mechanism) การรับภาษาทั้งภาษาที่หนึ่งของเด็กและภาษาที่สองหรือภาษาต่างประเทศ ทิศทางการวิจัยของภาษาศาสตร์ประยุกต์ซึ่งแต่เดิมมุ่งวิเคราะห์ไปที่ตัว “ภาษา” หรือศึกษาเพื่อป้องกันมิให้เกิดข้อผิดพลาดจากการใช้ภาษา จึงขยายขอบเขตไปยังการวิจัยเชิงจิตวิทยาและการรับภาษา

หลังจากนั้น ภาษาศาสตร์ประยุกต์ได้พัฒนาและขยายขอบเขตของศาสตร์มาอย่างต่อเนื่อง ในประเทศญี่ปุ่น ช่วงทศวรรษที่ 1980 เกิดการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (paradigm shift) การเรียนการสอนภาษาต่างประเทศครั้งที่ 1 (อ้างอิง 佐々木[Sasaki] 2006:259) โดยหันมาให้ความสำคัญกับการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร การเปลี่ยนกระบวนทัศน์การสอนดังกล่าว ช่วยให้ภาษาศาสตร์ประยุกต์เริ่มพัฒนาเป็นศาสตร์ของตนเองอย่างสมบูรณ์ จากยุคแรกที่ผู้วิจัยจะเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาศาสตร์เท่านั้น เริ่มมีผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาและจิตวิทยามาร่วมวิจัยและพัฒนาศาสตร์มากขึ้น หลังปี ค.ศ. 1990 เกิดการเปลี่ยนกระบวนทัศน์การเรียนการสอนภาษาต่างประเทศครั้งที่ 2 (อ้างอิง 佐々木[Sasaki] 2006:267) เนื่องจากผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นมีความหลากหลายมากขึ้นทั้งประเด็นของเชื้อชาติ ภาษาแม่ จุดประสงค์ของการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ เป็นต้น กระบวนทัศน์แบบที่ผู้สอนเป็นศูนย์กลาง (teacher-centered paradigm) จึงถูกปรับเปลี่ยนเป็นการให้ความสำคัญกับกระบวนการพึ่งตนเอง (autonomy) ของผู้เรียนแทน ในช่วงเวลาดังกล่าว ภาษาศาสตร์ประยุกต์พัฒนาศาสตร์โดยให้ความสำคัญกับ “มนุษย์” ซึ่งหมายถึง ผู้เรียน ผู้สอนและสังคมรอบตัวมากขึ้น ดังจะเห็นได้ว่าหัวข้อวิจัยหลังปี ค.ศ. 1990 เป็นต้นมา มักเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนและผู้สอนมากขึ้น เช่น กลวิธีของผู้เรียน การจดจำของผู้เรียน การเข้าใจ (รับรู้) และการแสดงความสามารถของผู้เรียน จิตวิทยาการเรียนรู้ การเรียนรู้แบบสหมิตร (การเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน) (peer learning) การทำงานหรือการสอนร่วมกับผู้อื่น การพัฒนาผู้สอน ลักษณะของผู้เรียนและผู้สอนที่ประสบความสำเร็จ ความสามารถในการวัดระดับความสามารถของผู้เรียน การทดสอบ การประเมินและการวัดผล เป็นต้น การพัฒนาและการขยายขอบเขตของศาสตร์นี้เห็นได้อย่างชัดเจนอีกครั้งหลังปี ค.ศ. 2000 เมื่อเกิดการเรียนการสอนรูปแบบใหม่สำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 รวมทั้งเกิดปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์และความขัดแย้งที่พบเห็นในสังคม ปรากฏการณ์เหล่านี้ส่งผลให้หัวข้องานวิจัยเกี่ยวกับมนุษย์และวิธีอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุขโดดเด่นขึ้น และส่งผลให้เกิดงานวิจัยนอกชั้นเรียน เช่น รูปแบบและผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนออนไลน์

การสอนแบบให้ผู้เรียนตื่นตัว (active learning) การเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมผ่านประสบการณ์จริง ทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เป็นต้น

สำหรับลักษณะที่ 2. ของภาษาศาสตร์ประยุกต์ คือ เป็นศาสตร์ที่แสดงความเชื่อมโยงระหว่าง “ภาษา” กับ “มนุษย์ในสังคม” นั้น การให้ความสำคัญกับภาษาและมนุษย์ก่อให้เกิดศาสตร์ภายใต้ภาษาศาสตร์ประยุกต์จำนวนมาก เช่น ภาษาศาสตร์สังคม (sociolinguistics) ซึ่งเป็นศาสตร์ที่ศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างภาษาและสังคมโดยตรง โดยมีศาสตร์ที่อยู่ภายใต้ภาษาศาสตร์สังคม เช่น ภาษาถิ่นศึกษา (dialectology) นโยบายภาษา (language policy) การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม (cross-cultural communication) วรรณลีลาศาสตร์ (stylistics) สัมพันธสารวิเคราะห์ (discourse analysis) เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีศาสตร์ที่แสดงความเชื่อมโยงของภาษาและสังคมพร้อมกับการนำไปประยุกต์ใช้ เช่น การศึกษาเกี่ยวกับภาวะสองภาษา (bilingualism) ภาษาศาสตร์ชุดข้อมูล (corpus linguistics) การแปล (translation studies) การทำพจนานุกรม (lexicography) เป็นต้น จะเห็นได้ว่าไม่ว่าในแง่ของการประยุกต์หรือการเชื่อมโยงระหว่างภาษาและมนุษย์ในสังคม ภาษาศาสตร์ประยุกต์ได้พัฒนาและขยายขอบเขตของศาสตร์มาอย่างต่อเนื่อง จึงมีผู้วิจัยที่เสนอคำจำกัดความของภาษาศาสตร์ประยุกต์เป็นจำนวนมาก โดยมีทั้งขอบเขตที่กว้างและแคบ ทั้งนี้ 石川 [Ishikawa] (2017:13) ได้สรุปคำจำกัดความที่แคบที่สุดของภาษาศาสตร์ประยุกต์ไว้ว่า “การนำทฤษฎีภาษาศาสตร์มาประยุกต์ใช้ในการวิจัยการศึกษาภาษาที่สอง” และสรุปคำจำกัดความที่กว้างที่สุดไว้ว่า “การนำองค์ความรู้ของศาสตร์ต่าง ๆ ที่ใกล้เคียงมาประยุกต์ใช้ในการวิจัยในเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับภาษา” สำหรับคำจำกัดความที่ไม่แคบและไม่กว้างเกินไป คือ “การนำเอาผลการวิจัยภาษาในแง่มุมต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในการวิจัยด้านการศึกษา (การเรียนการสอน) และการรับภาษาที่สอง”

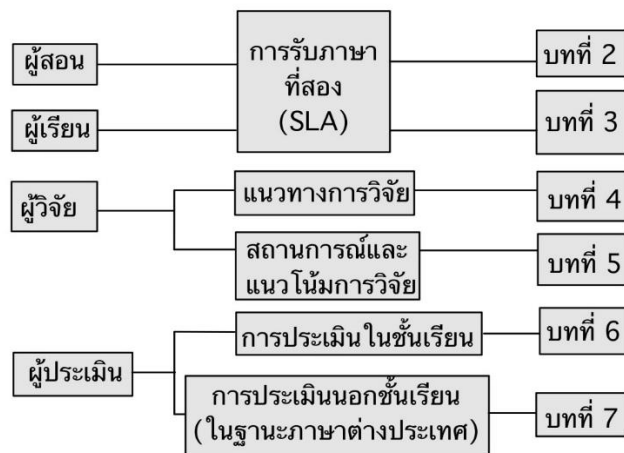
หนังสือเล่มนี้จะใช้คำจำกัดความตามที่ 石川 [Ishikawa] (2017:13) กำหนด คือ “การนำผลการวิจัยภาษาในแง่มุมต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในการวิจัยด้านการศึกษา (การเรียนการสอน) และการรับภาษาที่สอง” มาใช้ในการอ้างอิง โดยให้ความสำคัญกับลักษณะของภาษาศาสตร์ประยุกต์ในประเด็นของ “การเป็นศาสตร์ที่พยายามตอบโจทย์ของมนุษย์ในเรื่องที่เกี่ยวกับภาษาเพื่อนำไปสู่การใช้จริง” ด้วย

ดังนั้น เนื้อหาเกี่ยวกับภาษาศาสตร์ประยุกต์ในหนังสือเล่มนี้ จะเสนอประเด็นเกี่ยวกับการวิจัยภาษาในแง่มุมต่าง ๆ ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในด้าน การเรียนการสอนภาษาที่สองหรือภาษาต่างประเทศ ซึ่งในที่นี้ หมายถึงภาษาญี่ปุ่น พร้อมทั้งเสนอประเด็นเพื่อตอบโจทย์ปัญหาของมนุษย์ในเวลาเดียวกันด้วย อนึ่ง คำว่า “มนุษย์” หมายถึง 1. ผู้สอน 2. ผู้เรียน 3. ผู้วิจัย 4. ผู้ประเมิน

ศาสตร์ภายใต้ภาษาศาสตร์ประยุกต์ที่จะกล่าวถึงในหนังสือเล่มนี้จึงประกอบด้วยเนื้อหา 4 ส่วนหลัก โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับ 1. “ผู้สอน” 2. “ผู้เรียน” 3. “ผู้วิจัย” และ 4. “ผู้ประเมิน”

บทที่ 1 ภาษาศาสตร์ประยุกต์และการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ 4

ส่วนที่เกี่ยวกับ **1. ผู้สอน** และ **2. ผู้เรียน** จะมุ่งประเด็นไปที่ศาสตร์การรับภาษาที่สอง (second language acquisition) (ต่อจากนี้จะเรียกว่า SLA) เพื่อตอบโจทย์ปัญหาสำหรับผู้สอนและผู้เรียน (บทที่ 2: สอนอย่างไร (ให้ได้ผล) บทที่ 3: ผู้เรียนรับหรือเรียนรู้ภาษาอย่างไร) ส่วนที่เกี่ยวกับ **3. ผู้วิจัย** จะมุ่งประเด็นไปที่แนวทางการวิจัยการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในฐานะภาษาต่างประเทศ (บทที่ 4: วิจัยอย่างไร) และนำเสนอสภาพการณ์การวิจัยการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในปัจจุบัน (บทที่ 5: สภาพการณ์และแนวโน้มงานวิจัยการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น) เพื่อตอบโจทย์ปัญหาสำหรับผู้วิจัย สำหรับส่วนที่เกี่ยวกับ **4. ผู้ประเมิน** จะมุ่งประเด็นไปที่การประเมินความสามารถภาษาต่างประเทศทั้งในระดับชั้นเรียนและระดับที่กว้างขึ้น (บทที่ 6: การประเมินความสามารถภาษาต่างประเทศในชั้นเรียน บทที่ 7: การประเมินความสามารถภาษาต่างประเทศในฐานะภาษาต่างประเทศ (ประเมินนอกชั้นเรียน)) สรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

แผนภาพ 1-1 ความสัมพันธ์ของเนื้อหาหลัก 4 ประเด็นและเนื้อหาในบทที่ 2-7

ก่อนที่จะกล่าวรายละเอียดของเนื้อหาในบทต่อจากนี้ ขอเสนอคำจำกัดความและขอบเขต รวมทั้งความเป็นมาของศาสตร์ที่จะกล่าวถึงในหนังสือเล่มนี้ โดยในที่นี้ จะกล่าวถึงศาสตร์การรับภาษาที่สอง (SLA) และศาสตร์ที่เกี่ยวข้องใน 1.2 และ 1.3 และจะกล่าวถึงความสามารถทางภาษาและการประเมินใน 1.4

เนื่องจากศาสตร์การรับภาษาที่สองเป็นศาสตร์ที่พัฒนาจากภาษาศาสตร์เปรียบเทียบและการวิเคราะห์ข้อผิดพลาด ดังนั้น จะกล่าวถึงภาษาศาสตร์เปรียบเทียบและการวิเคราะห์ข้อผิดพลาดใน 1.2 และการพัฒนาต่อไปเป็นศาสตร์การรับภาษาที่สอง (SLA) ใน 1.3 ตามลำดับ ดังนี้

แผนภาพ 1-2 การเรียงลำดับเนื้อหาเพื่ออธิบายพัฒนาการศาสตร์การรับภาษาที่สอง

1.2 ภาษาศาสตร์เปรียบเทียบ

1.2.1 ภาษาศาสตร์เปรียบต่างกับศาสตร์ใกล้เคียง

ก่อนอื่นจะอธิบายสาขาของภาษาศาสตร์ที่มีลักษณะใกล้เคียงกันกับภาษาศาสตร์เปรียบเทียบ (contrastive linguistics) คือ ภาษาศาสตร์เชิงเปรียบเทียบ (comparative linguistics) และแบบลักษณ์ภาษา (typology) ว่ามีความแตกต่างกันอย่างไรโดยสังเขป ดังนี้

1. ภาษาศาสตร์เชิงเปรียบเทียบ (comparative linguistics) เป็นการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบภาษาที่มักจะอยู่ในตระกูลเดียวกันและเป็นการศึกษาเชิงประวัติ (diachronic) กล่าวคือ จะศึกษาการเปลี่ยนแปลงของภาษาข้ามช่วงเวลาเพื่อพัฒนาการของภาษาหรือเพื่อค้นหาความสัมพันธ์ทางเครือญาติของภาษาในตระกูลต่าง ๆ เช่น การศึกษารากศัพท์ของภาษาอังกฤษที่มาจากภาษาละติน การศึกษาคำยืม (ตัวอักษรจีน) ในภาษาญี่ปุ่นเชิงประวัติศาสตร์ เป็นต้น ในขณะที่ภาษาศาสตร์เปรียบเทียบและแบบลักษณ์ภาษาจะเป็นการศึกษาเฉพาะสมัย (synchronic) โดยมักจะใช้ข้อมูลภาษาในปัจจุบันหรือข้อมูลเฉพาะสมัย

2. แบบลักษณ์ภาษา (typology) เป็นการศึกษาเพื่อจัดภาษาเป็นกลุ่มโดยอาศัยลักษณะทางด้านเสียง คำ และไวยากรณ์ที่คล้ายคลึงกันเป็นเกณฑ์ในการจัดกลุ่ม เพื่อค้นหาความเป็นสากลที่ทุกภาษาน่าจะมีร่วมกันที่เรียกว่าความเป็นสากลลักษณ์ภาษา (linguistic universal) เช่น ค้นหาความเป็นสากลลักษณ์ภาษาว่า “ภาษาทุกภาษามีเสียงสระ” หรือสรุปแนวโน้มสากลลักษณ์ภาษาว่า “ในประโยคบอกเล่าที่มีประธานและกรรม ลำดับคำของประธานมักอยู่ก่อนหน้ากรรม” เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีจุดมุ่งหมายเพื่อค้นหาแบบลักษณ์ภาษา เช่น ภาษาญี่ปุ่นจัดอยู่ในแบบลักษณ์ที่มีการเรียงลำดับที่กริยาจะอยู่ท้ายสุด (verb-final language) เป็นต้น

3. ภาษาศาสตร์เปรียบเทียบ (contrastive linguistics) เป็นการศึกษาเพื่อค้นหาความต่างของภาษาตั้งแต่สองภาษาขึ้นไป โดยภาษาที่นำมาเปรียบเทียบนั้นไม่จำเป็นต้องอยู่ในตระกูลเดียวกันหรือมีแบบลักษณ์เดียวกันก็ได้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำผลไปประยุกต์ใช้สำหรับการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ เป็นศาสตร์ที่จัดอยู่ภายใต้ภาษาศาสตร์ประยุกต์